

مشارکت مدنی در عقود بانکی؛ از ماهیت تا عمل

دکتر یاسر عرب‌نژاد
مشاور حقوقی اتاق کرمان

برای شرکت افتتاح می‌گردد، واریز نمایند و در صورتی که تمام یا قسمتی از سهم‌الشرکه غیر نقدی باشد، طبق مقررات مشارکت مدنی، این سهم‌الشرکه به مدیر یا مدیران شرکت مدنی تحویل گردد.

● **تبصره:** پرداخت سهم‌الشرکه شرکاء در مشارکت مدنی می‌تواند، طبق قرارداد به دفعات صورت گیرد.

● **ماده ۲۱:** مشارکت مدنی پس از اتمام موضوع شرکت، تصفیه و مرتفع می‌شود.

● **ماده ۲۲:** بانکها مکلفاند در قرارداد مشارکت مدنی تصریح نمایند که «مدیر و یا مدیران شرکت‌های مدنی که طبق این مقررات تشکیل می‌شوند، بیش از مال‌الشرکه واریز شده به حساب و یا تحویل شده به مدیر یا مدیران شرکت، مجاز به انجام معامله و قبول تعهدات مالی نمی‌باشند».

دستورالعمل اجرایی مشارکت مدنی که مطابق ماده ۳۷ قانون پولی و بانکی

برای کلیه بانکها لازم‌الرعایه می‌باشد

ماده ۴- مشارکت مدنی پس از اتمام موضوع شرکت تصفیه و مرتفع می‌شود.

ماده ۱۳- بانکها موظفاند بر حسن اجرای قراردادهای منعقد، موضوع مشارکت مدنی تا خاتمه موضوع شرکت و تصفیه حساب نظارت لازم و کافی به عمل آورند.

فرم یک‌نواخت‌سازی فرم عقود تسهیلات بانکی؛ قرارداد مشارکت مدنی

مصوب شورای پول و اعتبار

ماده ۱۲- در پایان مدت قرارداد، پس از وضع تمامی هزینه‌های مشارکت، مانده حساب مشترک مشارکت مدنی پس از برداشت سرمایه هر یک از شرکا، نشان‌دهنده سود مشارکت می‌باشد و سود مذکور به نسبت ..... درصد سهم بانک/موسسه اعتباری و ..... درصد سهم شریک بین بانک/موسسه اعتباری و شریک تقسیم خواهد شد. در صورتی که قرارداد قبل از انقضای مدت به هر دلیل فسخ گردد:

اولاً؛ چنانچه سود قابل محاسبه باشد به تناسب مذکور در این ماده بین بانک/موسسه اعتباری و شریک تقسیم و سهم شریک به حساب وی منظور خواهد شد؛

ثانیاً؛ در صورتی که موضوع مشارکت به فروش نرفته باشد، به قیمت روز یا قیمت مورد موافقت بانک/موسسه اعتباری توسط شریک شخصاً خریداری و وجه آن به حساب مشترک مشارکت مدنی واریز و سود حاصل به تناسب مقرر فوق بین بانک/موسسه اعتباری و شریک تقسیم و سهم سود شریک به حساب وی منظور خواهد شد.

بند ۱ ماده ۱۳- در پایان مدت مشارکت و در صورت درخواست بانک/موسسه اعتباری، بلافاصله حصة قابل فروش بانک/موسسه اعتباری را حداقل به مبلغ اصل سهم شرکت‌پرداختی بانک/موسسه اعتباری، سود و سایر هزینه‌های انجام شده طبق قرارداد حاضر، خریداری و یا با هماهنگی و نظارت بانک/موسسه اعتباری آن را به شخص ثالث به فروش رسانده و طبق جدول محاسباتی که از سوی بانک/موسسه اعتباری به رؤیت شریک می‌رسد، با بانک/موسسه اعتباری تسویه حساب نماید.

قراردادهای بانکی از مواردی هستند که فعالان اقتصادی در کسب و کارهای خود با آن برخورد فراوانی دارند، که مقنن در خصوص شرایط هر یک از قراردادهای بانکی، قوانین و مقرراتی وضع نموده است. در خصوص عقود با بازدهی متغیر که قرارداد مشارکت مدنی یکی از انواع آن می‌باشد، قانون‌گذار وفق تبصره یک قانون منطقی نمودن نرخ سود تسهیلات بانکی متناسب با نرخ بازدهی در بخشهای مختلف اقتصادی مصوب ۱۳۸۵ مقرر داشته است: (در باره عقود با بازدهی متغیر بانکها مکلفند بدون تعیین نرخ سود مورد انتظار بر اساس مفاد قانون عملیات بانکی بدون ربا، در حاصل فعالیت اقتصادی مورد قرارداد شریک شوند)، همچنین به موجب بند ۶-۱ بسته سیاستی - نظارتی شبکه بانکی کشور در سال ۱۳۸۷ تاکید شده است در این گروه از عقود بانک مکلف است بدون تعیین سود قطعی از پیش تعیین شده تسویه حساب را بر اساس سود واقعی حاصل از اجرای پروژه انجام دهد، به دلیل اهمیت این موضوع در موارد دیگر نیز از جمله ماده ۹ مقررات سیاست های پولی، اعتباری و نظارتی نظام بانکی کشور در سال ۱۳۹۱ و بند یک ماده ۱۹ ضوابط سیاستی - نظارتی شبکه بانکی کشور در سال ۱۳۸۸ که متضمن همین معنا می‌باشد به تسویه حساب در عقود مشارکتی بر اساس سود واقعی حاصل از اجرای پروژه که در پایان پروژه ارزیابی و مشخص می‌گردد تاکید شده است. مع التوصیف کلیه شروط مندرج در قراردادهای مشارکتی و همچنین محاسبات سود و عواید ناشی از آن در عقود مشارکتی که بر اساس سود قطعی از پیش تعیین شده، صورت پذیرفته، به دلیل مغایرت آن با قوانین و مقررات آمره، فاسد، فاقد مشروعیت قانونی و شرعی می‌باشد.

مشارکت مدنی

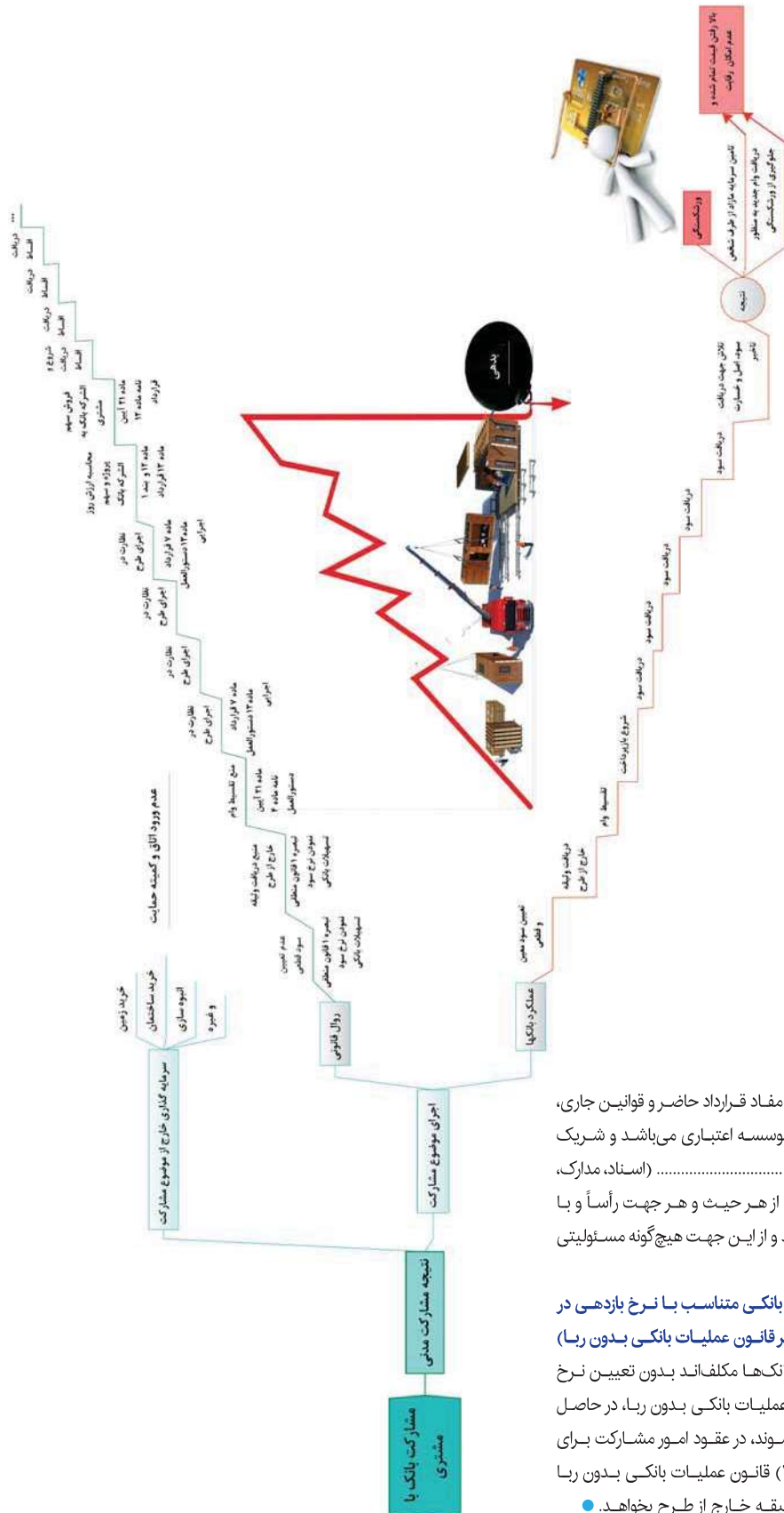
مشارکت مدنی یکی از عقود معین است که قانونگذار آن را در آیین نامه فصل سوم قانون عملیات بانکی بدون ربا (بهره)، آیین نامه تسهیلات اعطایی بانکی مصوب شماره ۸۸۶۲۰ مورخه مصوب ۱۳۶۲/۱۰/۱۴ هیئت وزیران تعریف و شرایط خاص آن را بیان نموده است. مضافاً اینکه تعریف و شرایط عقد شرکت نیز به موجب فصل هشتم از باب سوم قانون مدنی ذکر شده است.

آیین نامه فصل سوم قانون عملیات بانکی بدون ربا (بهره)

● **ماده ۱۸:** مشارکت مدنی عبارت است از درآمیختن سهم‌الشرکه نقدی و یا غیر نقدی به اشخاص حقیقی و یا حقوقی متعدد به نحو مشاع به منظور انتفاع، طبق قرارداد.

● **ماده ۱۹:** مشارکت مدنی توسط بانکها به منظور ایجاد تسهیلات لازم برای فعالیتهای تولیدی، بازرگانی و خدماتی صورت خواهد گرفت، موضوع مشارکت باید مشخص باشد.

● **ماده ۲۰:** شرکت مدنی در صورتی تشکیل و تحقق خواهد یافت که شرکا طبق قرارداد سهم‌الشرکه نقدی خود را به حساب مخصوصی که در بانک

ماده ۷- اداره امور شرکت مدنی با رعایت مفاد قرارداد حاضر و قوانین جاری، تبرعاً به عهده شریک و با نظارت بانک/موسسه اعتباری می‌باشد و شریک متعهد و ملتزم گردید اجرای طرح را طبق ..... (اسناد، مدارک، مجوزهای لازم و قانونی و ...) و مورد توافق از هر حیث و هر جهت رأساً و با نظارت بانک/موسسه اعتباری انجام دهد و از این جهت هیچ‌گونه مسئولیتی متوجه بانک/موسسه اعتباری نمی‌باشد.

قانون منطقی کردن نرخ سود تسهیلات بانکی متناسب با نرخ بازدهی در بخش‌های مختلف اقتصادی (با تأکید بر قانون عملیات بانکی بدون ربا) تبصره ۱- درباره عقود با بازدهی متغیر، بانکها مکلف‌اند بدون تعیین نرخ سود مورد انتظار، بر اساس مفاد قانون عملیات بانکی بدون ربا، در حاصل فعالیت اقتصادی مورد قرارداد شریک شوند، در عقود امور مشارکت برای تولید، مذکور در تبصره بند (ب) ماده (۳) قانون عملیات بانکی بدون ربا مصوب ۱۳۶۲ بانک نمی‌تواند از شریک وثیقه خارج از طرح بخواهد. ●